

BİÇİMSEL DİLLER VE OTOMATA TEORİSİ

Biçimsel Diller ve Otomata Teorisi

5. Hafta

DR. ÖĞR. ÜYESİ. HÜSEYİN VURAL

Ders İzlenesi

- NFA-DFA

DFA Tanımı

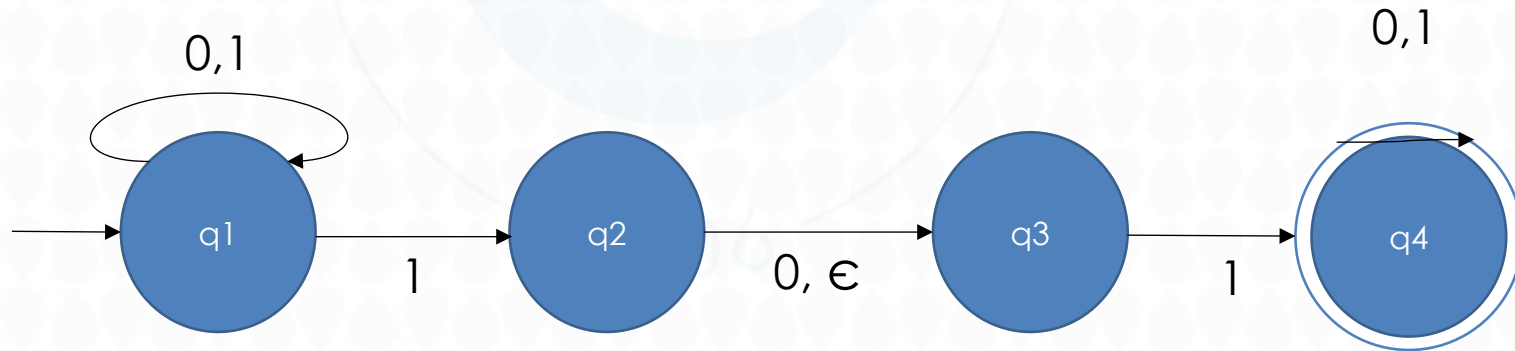
- $M = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$
- 1.) Q , sonlu durumlar kümesidir. Otomatın bulunabileceği durumları gösterir.
- 2.) Σ , alfabeyi gösterir.
- 3.) $\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$. δ (delta) geçiş fonksiyonudur
- 4.) q_0 başlangıç durumunu gösterir
- 5.) F , kabul durumlarının kümesini gösterir.

NFA Tanımı

- $M = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$
- 1.) Q , sonlu durumlar kümesidir. Otomatın bulunabileceği durumları gösterir.
- 2.) Σ , alfabeyi gösterir.
- **3.) $\delta : Q \times \Sigma_{\epsilon} \rightarrow \mathbf{P(Q)}$. δ (delta) **geçiş fonksiyonudur****
- 4.) q_0 başlangıç durumunu gösterir
- 5.) F , kabul durumlarının kümesini gösterir.

NFA Örneği

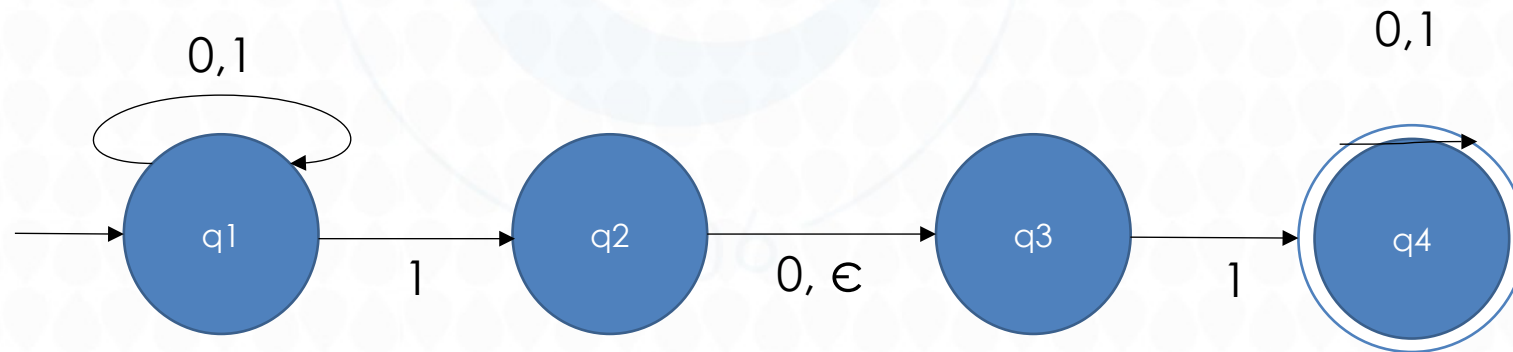
- $N1 = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$
  - $Q = \{q_1, q_2, q_3, q_4\}$
  - $\Sigma = \{0, 1\}$
  - $q_1 = \text{başlangıç durumu}$
  - $F = \{q_4\}$

NFA Örneği

- δ : geçiş fonksiyonu'nun
- tablo ile gösterimi

	0	1	ϵ
q_1	q_1	q_1, q_2	$\emptyset$
q_2	q_3	$\emptyset$	q_3
q_3	$\emptyset$	q_4	$\emptyset$
q_4	q_4	q_4	$\emptyset$

NFA-DFA

- DFA ve NFA'ın amacı dilleri tanımlayabilen otomatların oluşturulmasıdır.
- Bu amaca yönelik geliştirilmiş matematiksel modellerdir.
- Eğer iki otomat aynı dili tanımlayabiliyorsa o zaman bu 2 otomat birbirinin eşleniğidir.

NFA-DFA

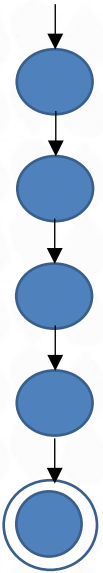

- NFA her ne kadar DFA'ya göre modellenmesi daha basit olsa da NFA'ın tanımladığı her dili DFA'da tanımlamak mümkündür.
- Bu nedenle her NFA'ın bir eşlenik DFA'sı vardır.
- Eğer bir dil her hangi bir NFA tarafından tanımlanabiliyorsa o zaman bu dil için **düzenli dil** denilmektedir.

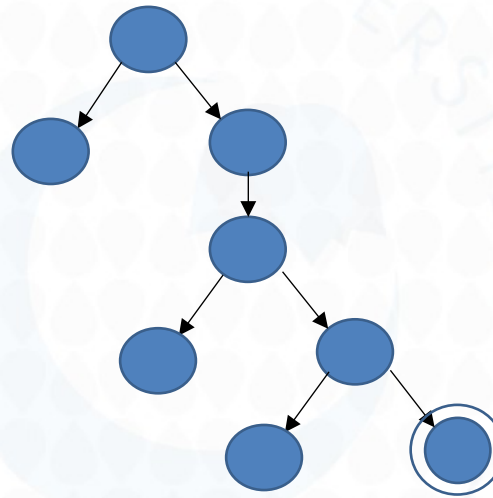

NFA-DFA Örneği

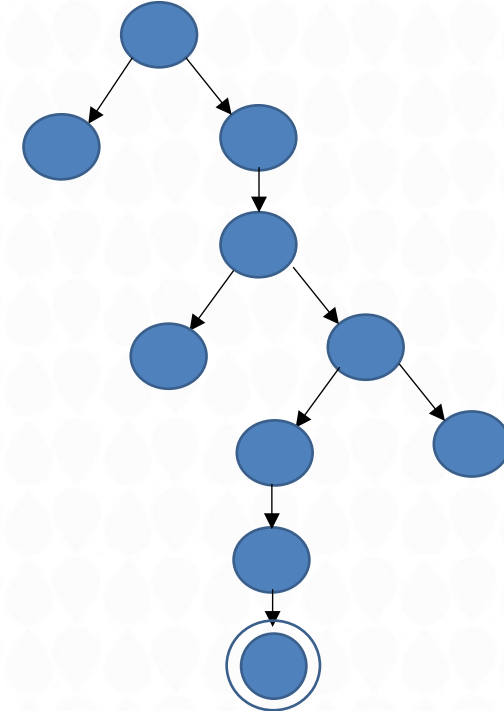
DFA

NFA

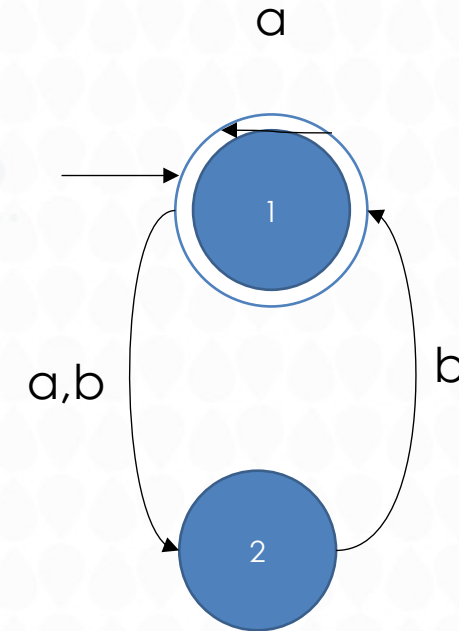

NFA

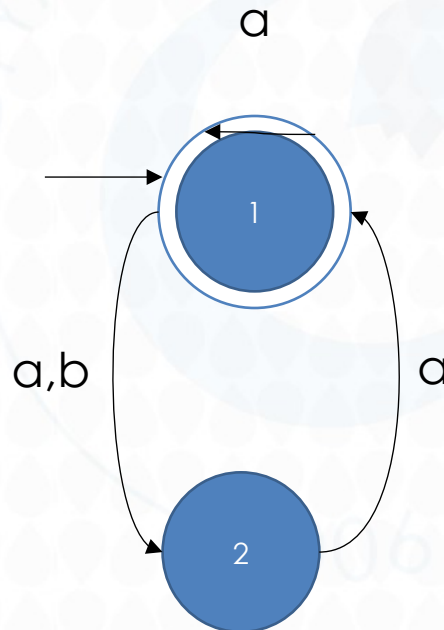
NFA-DFA Dönüşümü

- Aşağıdaki NFA'yı DFA'ya çevirelim
- $\{1\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$
- $\{1\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \emptyset$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{1\}$
- $\{1,2\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$
- $\{1,2\} \xrightarrow{b} \{1,2\}$

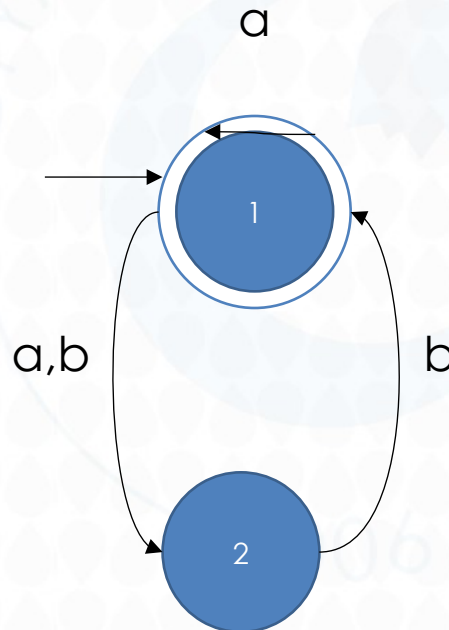
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: {1}

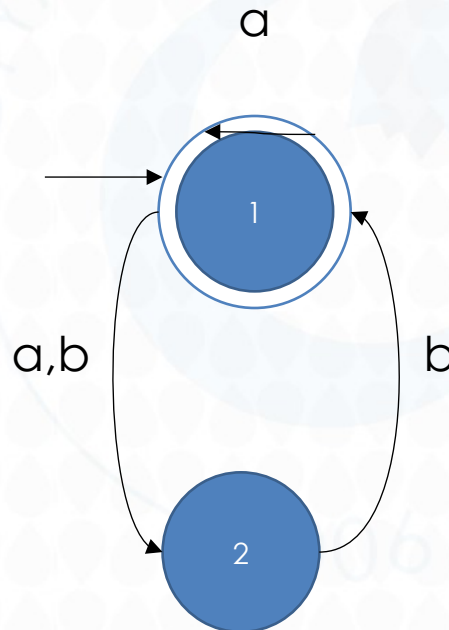
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: {1}
- $\{1\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$

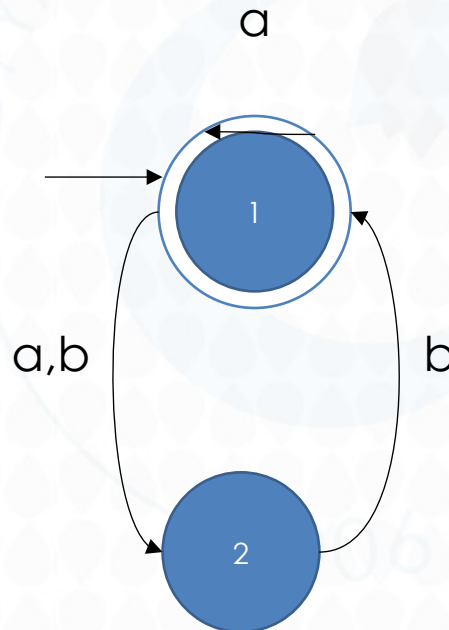
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: {1}
- $\{1\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$
- $\{1\} \xrightarrow{b} \{2\}$

NFA-DFA Dönüşümü

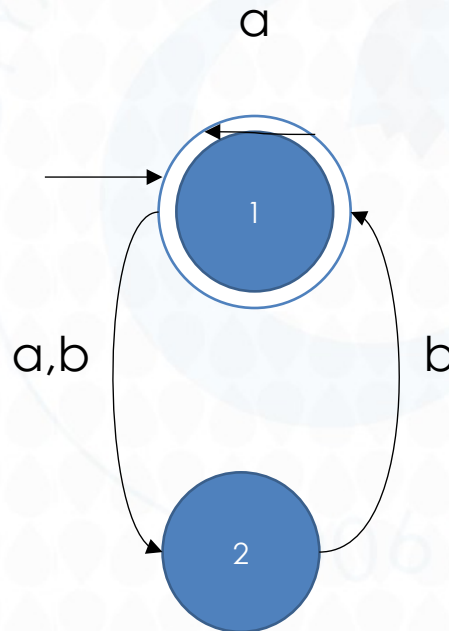
- Kabul durumu: $\{1\}$
- $\{1\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$
- $\{1\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \emptyset$

NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1\}$
- $\{1\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$
- $\{1\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \emptyset$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{1\}$

NFA-DFA Dönüşümü

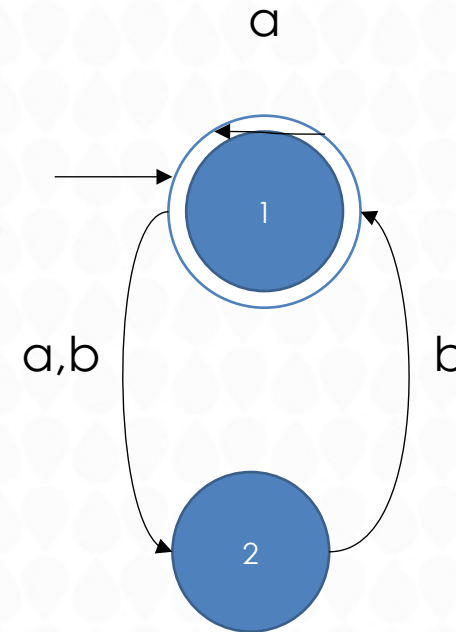
- Kabul durumu: {1}

- $\{1\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$ $\{1,2\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$

- $\{1\} \xrightarrow{b} \{2\}$

- $\{2\} \xrightarrow{a} \emptyset$

- $\{2\} \xrightarrow{b} \{1\}$

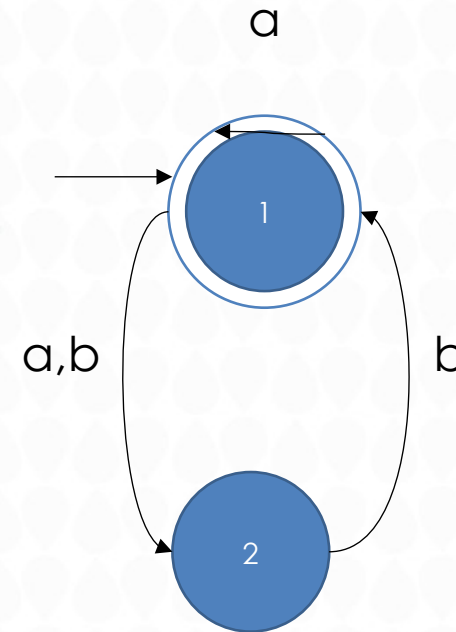

NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1\}$
- $\{1\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$
- $\{1\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \emptyset$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{1\}$

$$\{1,2\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$$

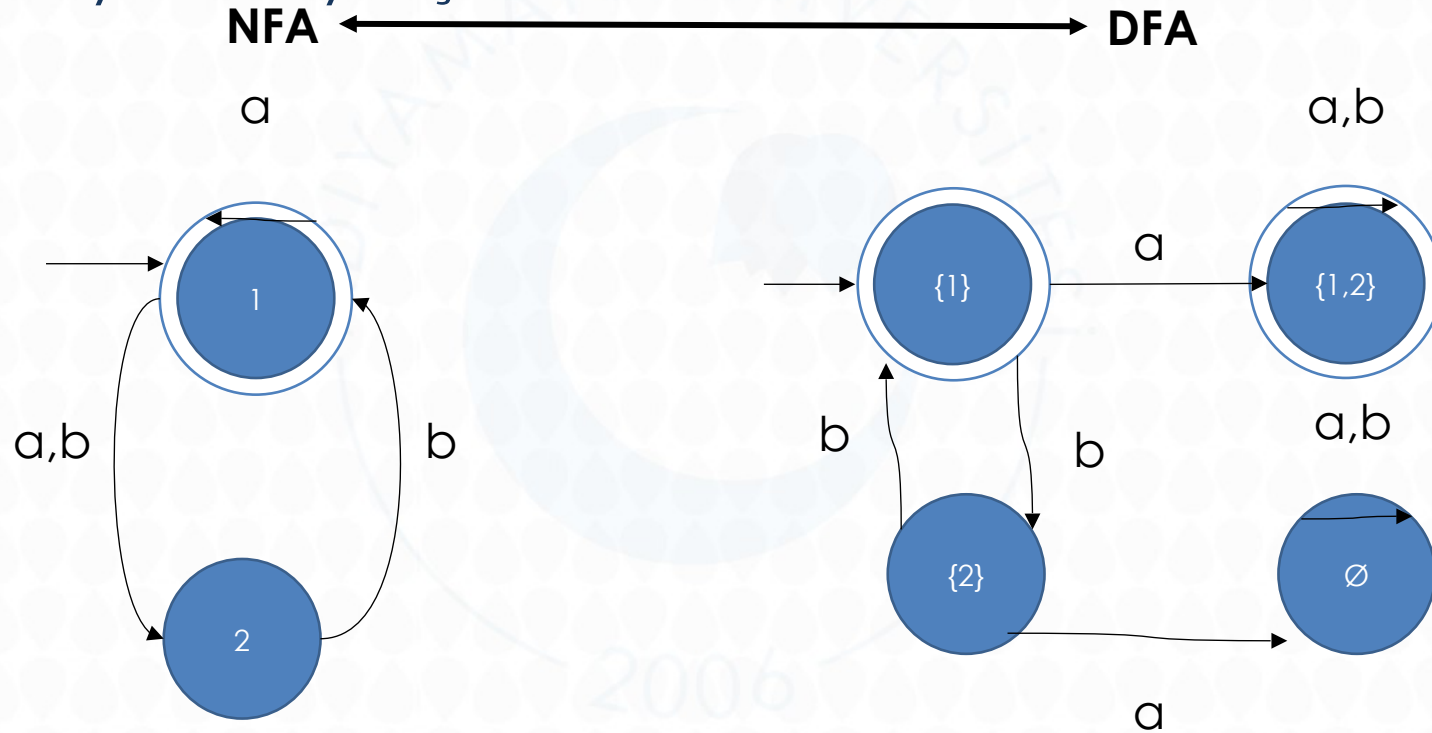
$$\{1,2\} \xrightarrow{b} \{1,2\}$$

NFA-DFA Dönüşümü

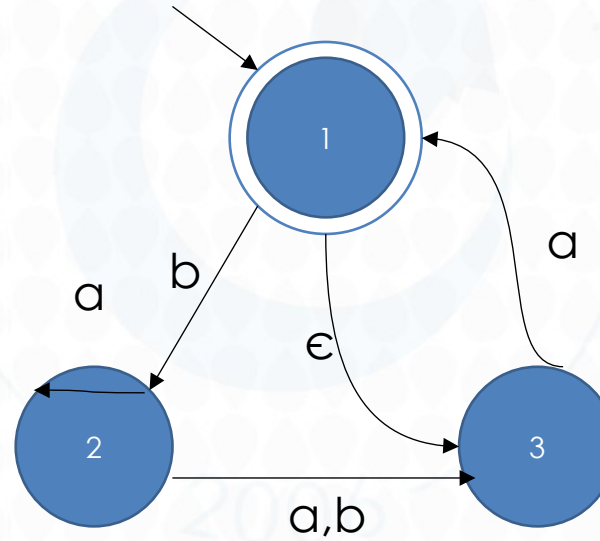
- Aşağıdaki NFA'yı DFA'ya çevirelim

- $\{1\}$ $\{1,2\}$
- $\{1\}$ $\{2\}$
- $\{2\}$ $\emptyset$
- $\{2\}$ $\{1\}$
- $\{1,2\}$ $\{1,2\}$
- $\{1,2\}$ $\{1,2\}$

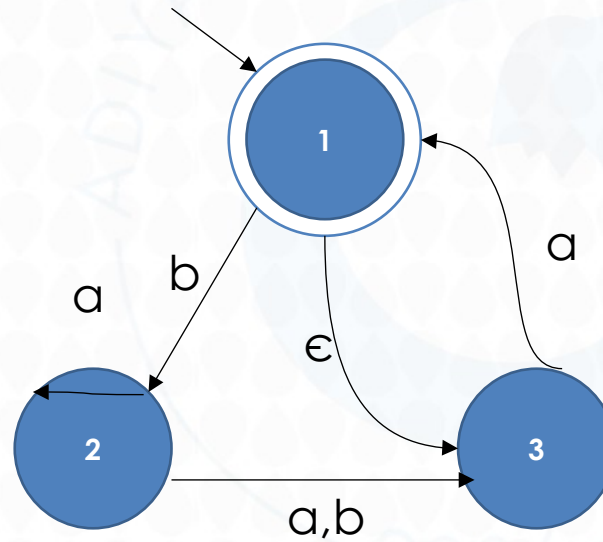
NFA Örneği

- Durum kümesi: $\{1,2,3\}$
- Alfabe: $0,1$
- Geçiş fonksiyonu: δ
- Başlangıç durumu: 1
- Kabul durumu: 1

NFA Örneği

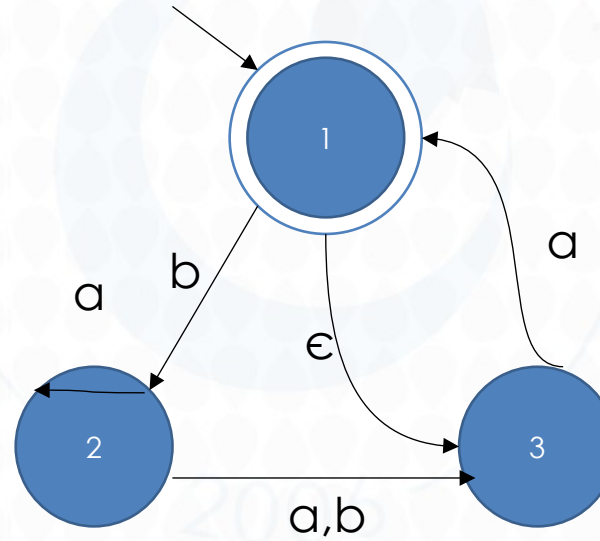
- Aşağıdaki NFA'yı DFA'ya çevirelim

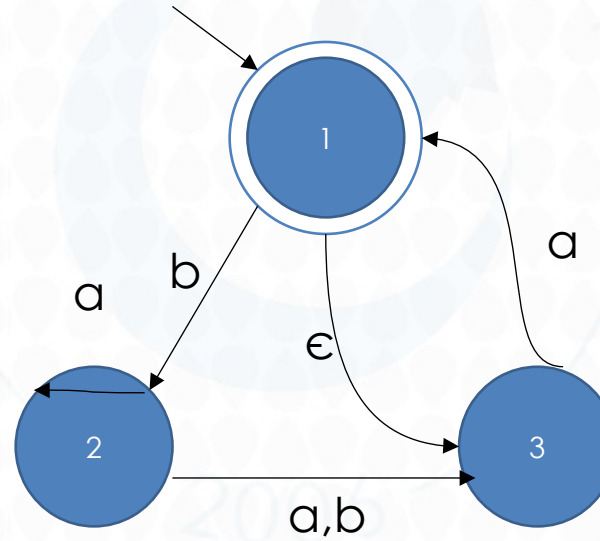
NFA-DFA Dönüşümü

- NFA'da ki 3 durum için DFA'da en fazla 2^n durum olabilir.
- DFA durumlarının kümesi: $\{\emptyset\}, \{1\}, \{2\}, \{3\}, \{1,2\}, \{1,3\}, \{2,3\}, \{1,2,3\}$

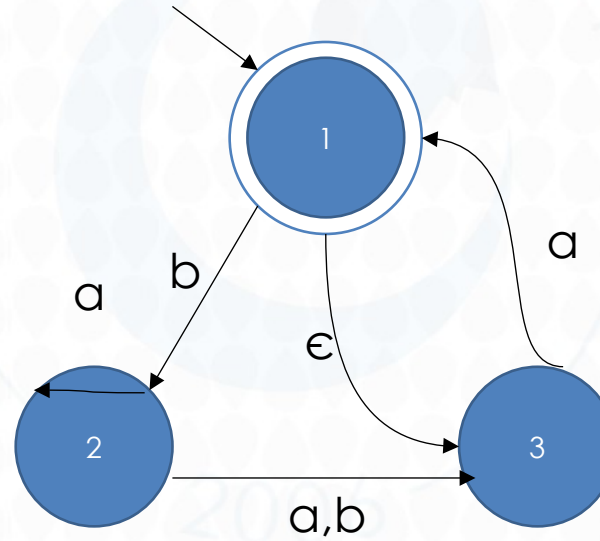
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$

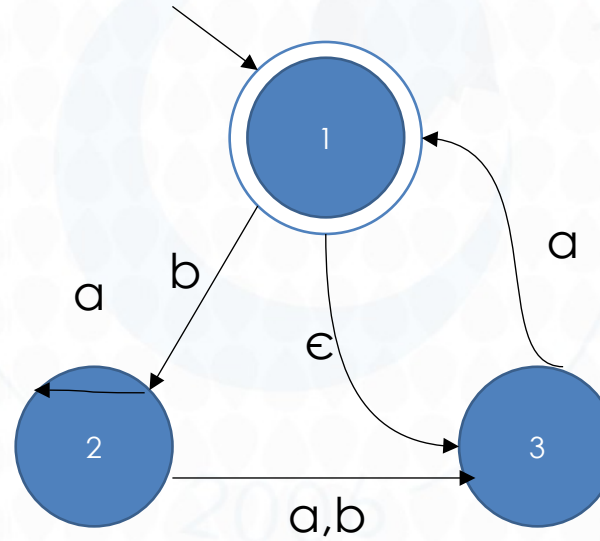
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$

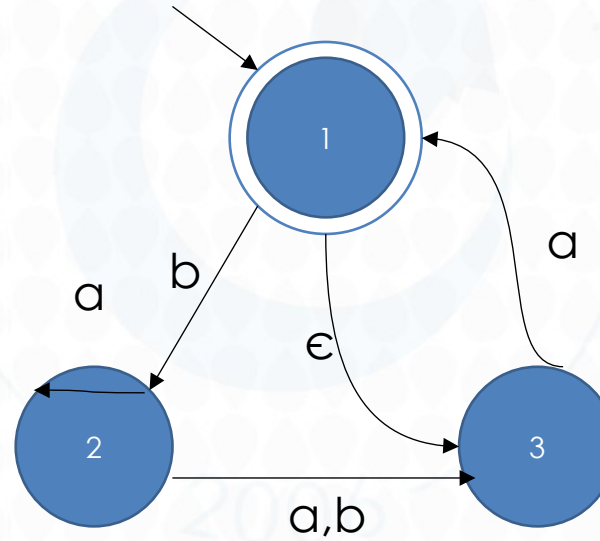
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$

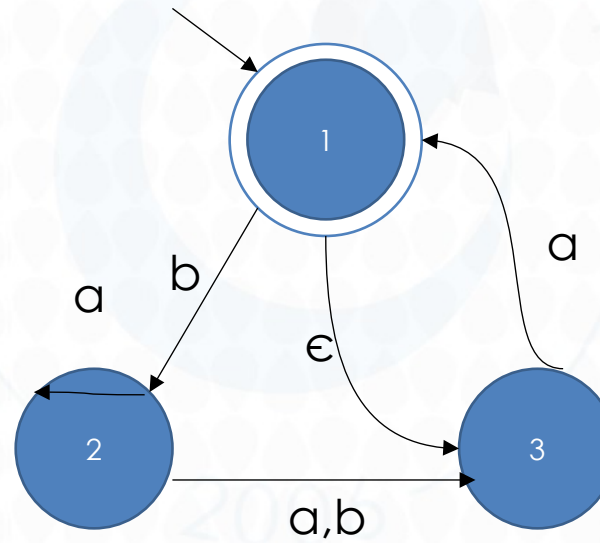
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{3\}$

NFA-DFA Dönüşümü

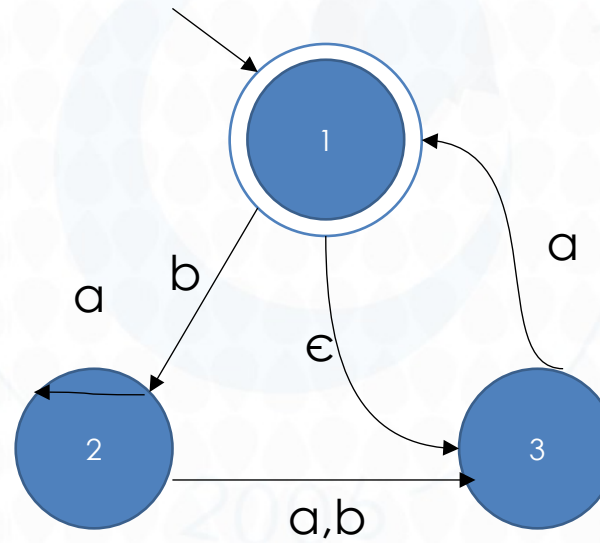
- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$

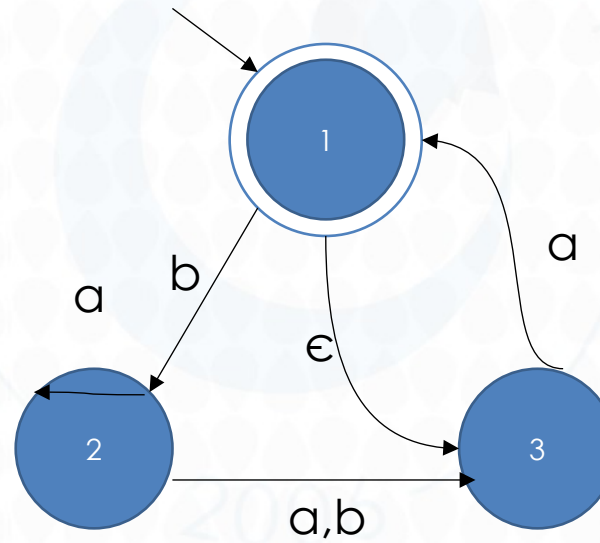
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{b} \{3\}$

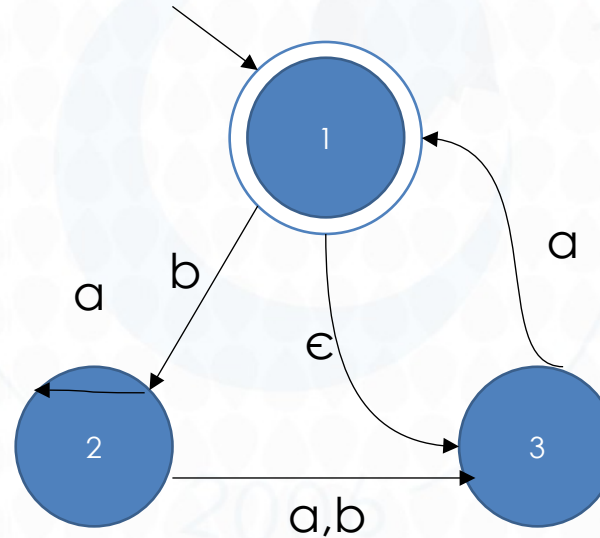
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$

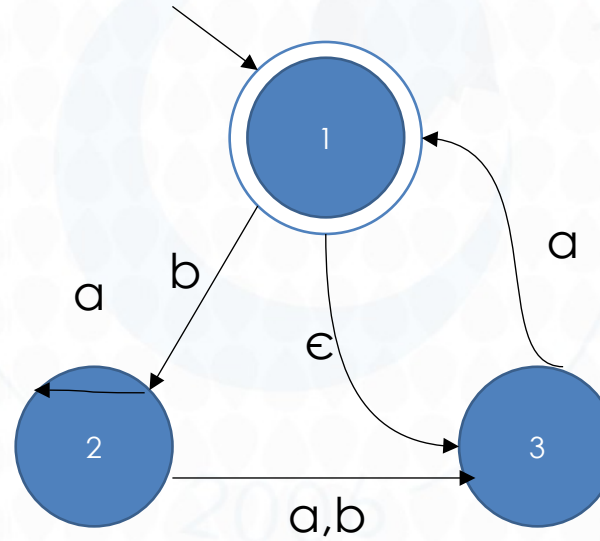
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{b} \emptyset$

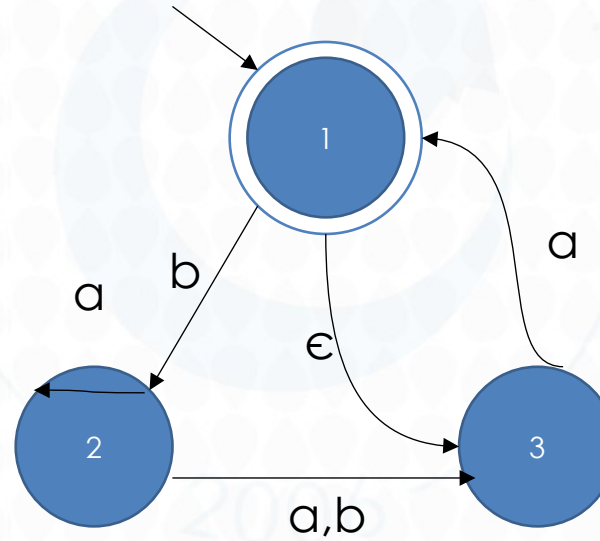
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{b} \emptyset$
- $\{1,2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$

NFA-DFA Dönüşümü

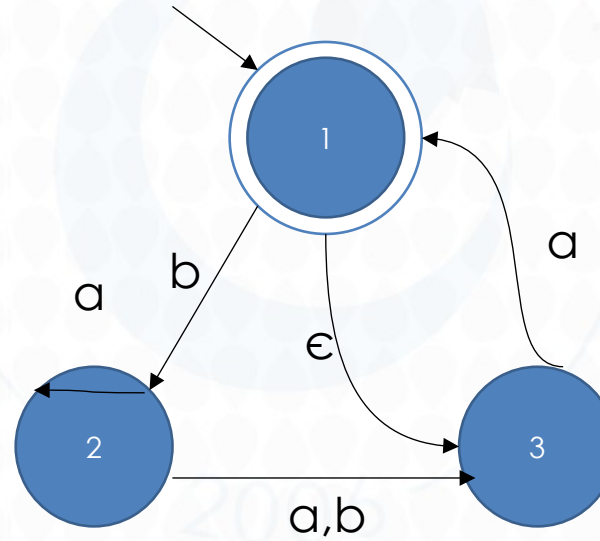
- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{b} \emptyset$
- $\{1,2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{1,2,3\} \xrightarrow{b} \{2,3\}$

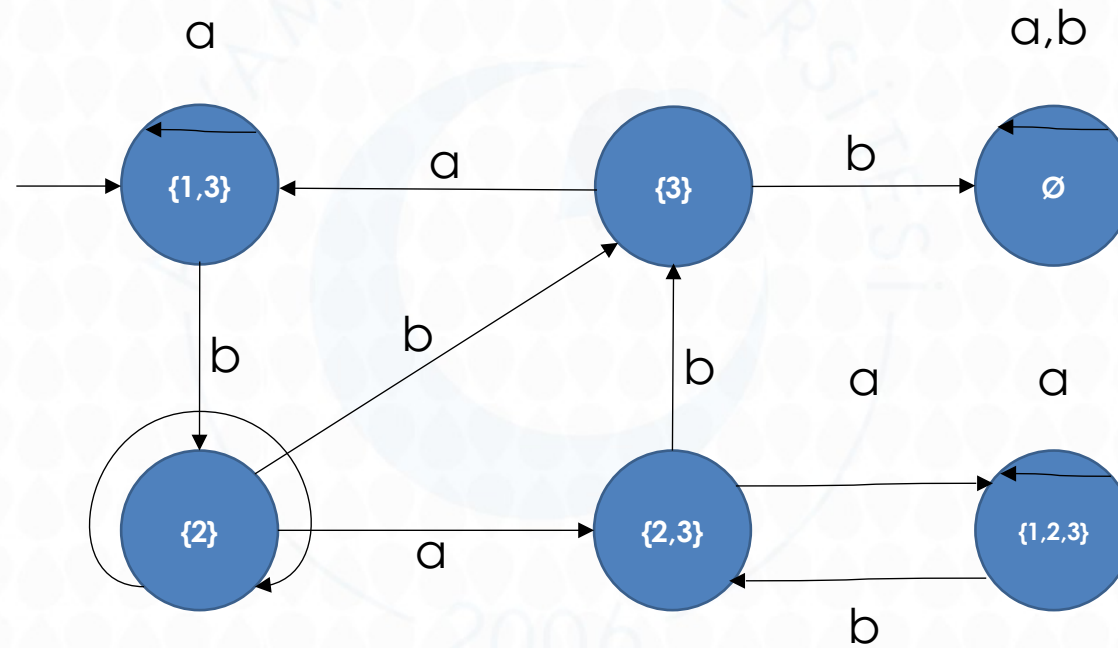
NFA-DFA Dönüşümü

- Kabul durumu: $\{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{1,3\} \xrightarrow{b} \{2\}$
- $\{2\} \xrightarrow{a} \{2,3\}$
- $\{2\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{b} \{3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{a} \{1,3\}$
- $\{3\} \xrightarrow{b} \emptyset$
- $\{1,2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{1,2,3\} \xrightarrow{b} \{2,3\}$

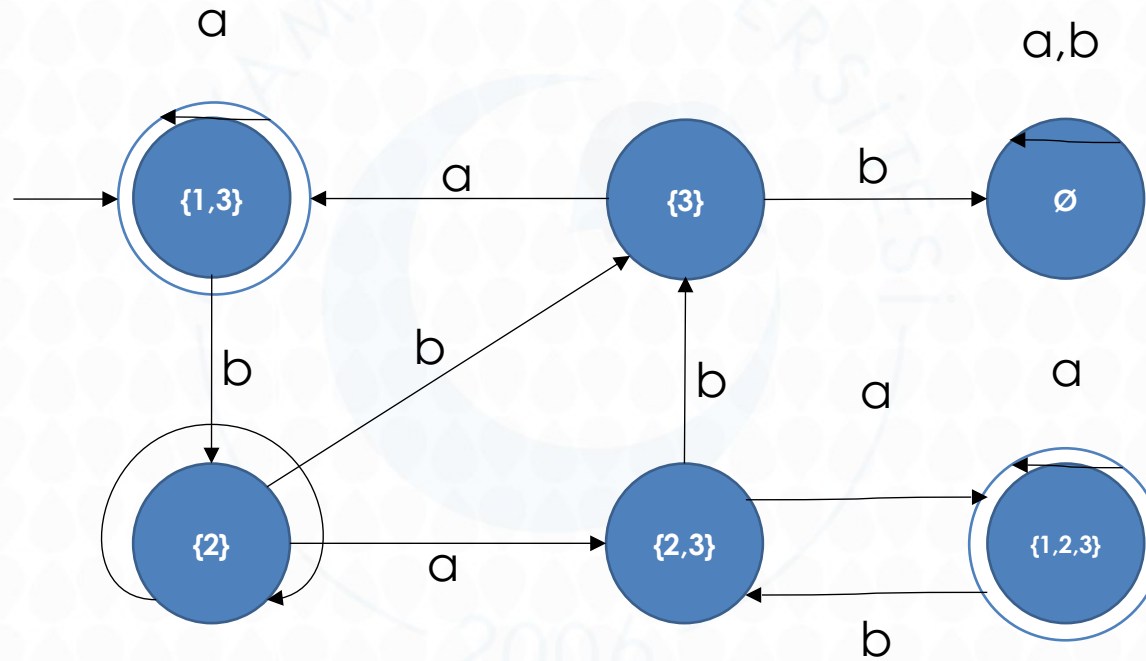

NFA Örneği

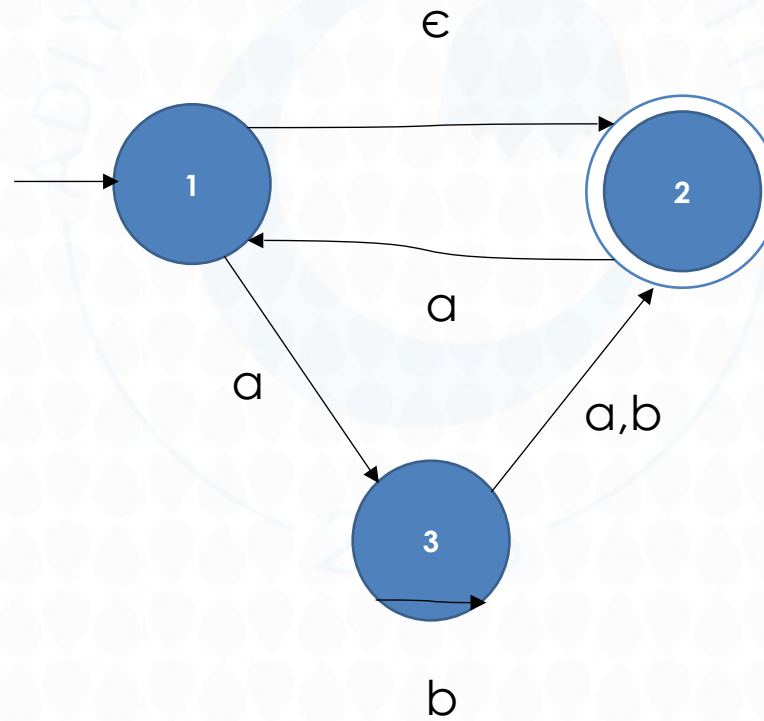

NFA Örneği

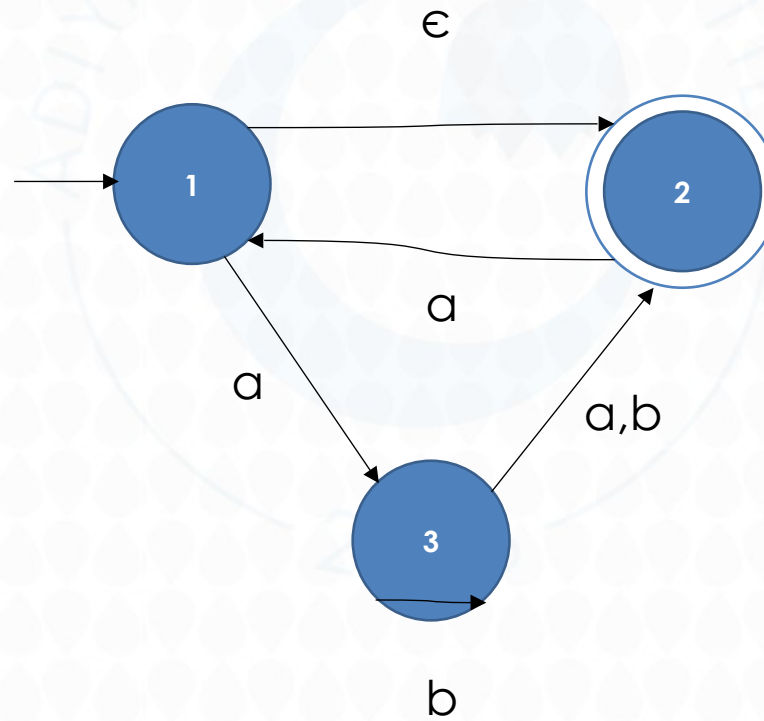
NFA Örneği

- Aşağıdaki NFA'yı DFA'ya çevirelim

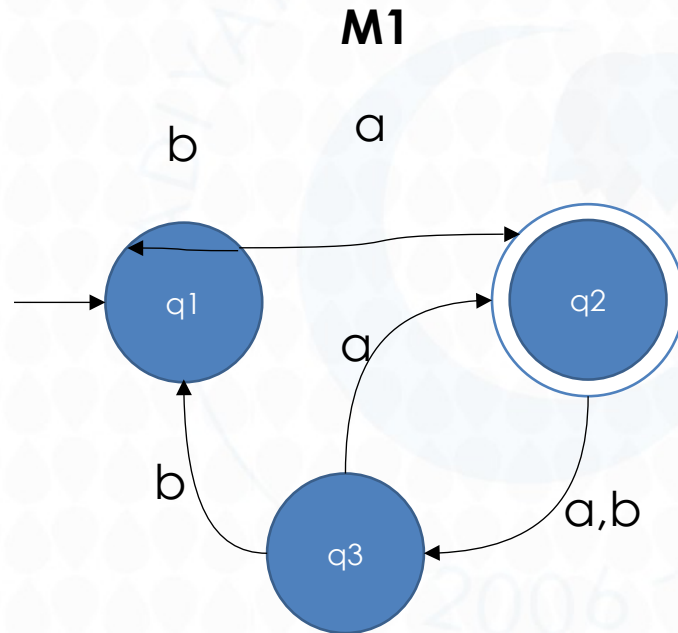
NFA Örneği

- $\{1,2\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{1,2\} \xrightarrow{b} \emptyset$
- $\{1,2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2,3\}$
- $\{1,2,3\} \xrightarrow{b} \{2,3\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{a} \{1,2\}$
- $\{2,3\} \xrightarrow{b} \{2,3\}$

DFA Geçiş Tablosu

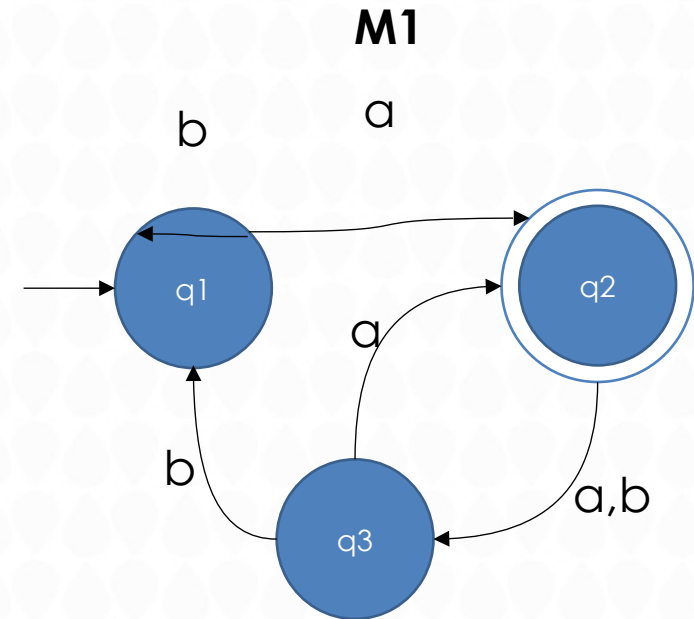
- Aşağıdaki M1 DFA örneği için geçiş tablosunu oluşturun.

DFA Geçiş Tablosu

- Geçiş tablosu

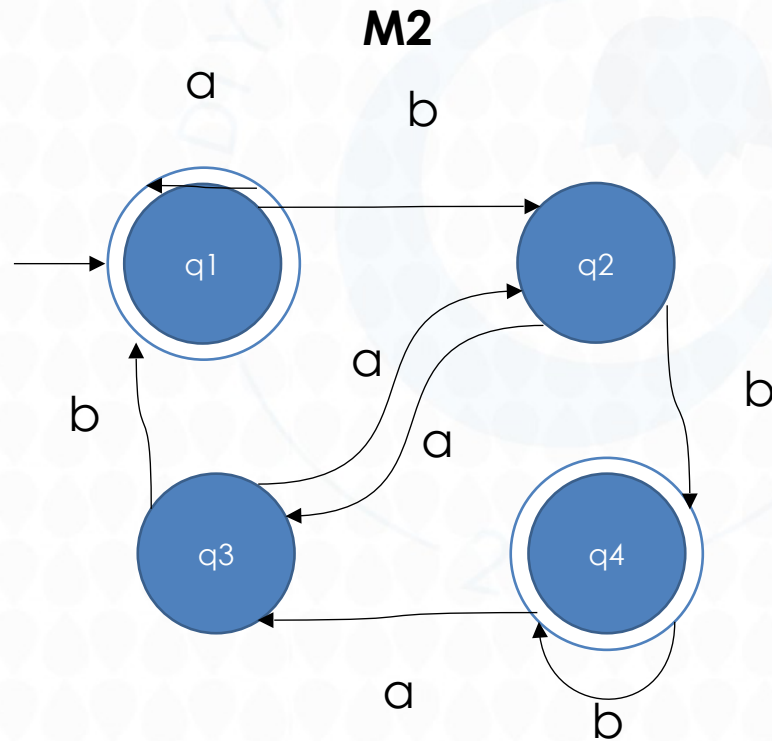
	a	b
q1	q2	q1
q2	q3	q3
q3	q2	q1

DFA Geçiş Tablosu

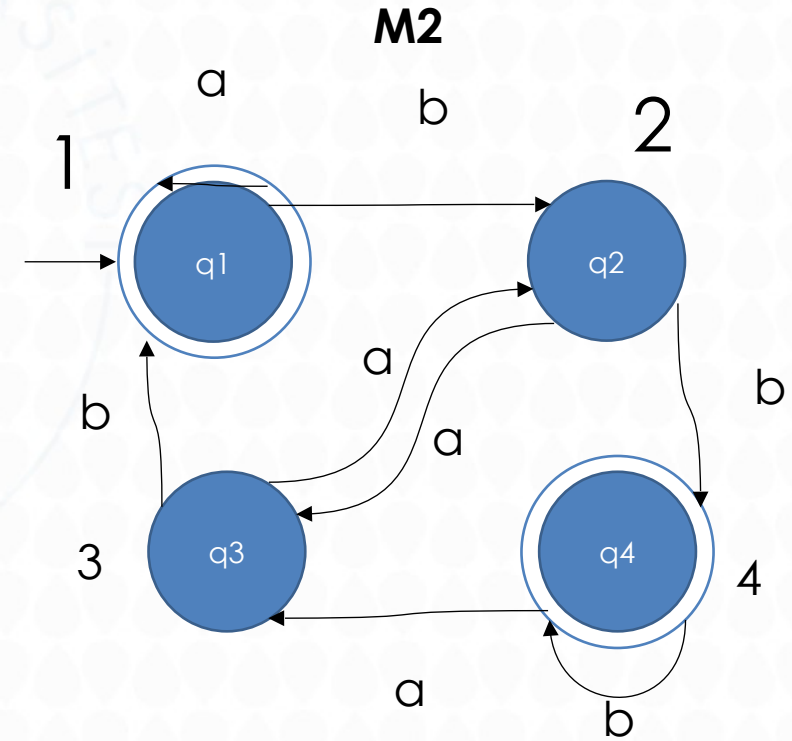
- Aşağıdaki M2 DFA örneği için geçiş tablosunu oluşturun.

DFA Geçiş Tablosu

- Geçiş tablosu

	a	b
q1	q1	q2
q2	q3	q4
q3	q2	q1
q4	q3	q4

DFA Örneği

- M DFA'sının tanımı şu şekildedir. $M = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$
- 1.) $Q : \{q_1, q_2, q_3, q_4, q_5\}$
- 2.) $\Sigma : \{u, d\}$
- **3.) δ (delta) geçiş fonksiyonu**
- 4.) q_0 başlangıç durumu: q_3
- 5.) F , kabul durumu: $\{q_3\}$

DFA Örneği

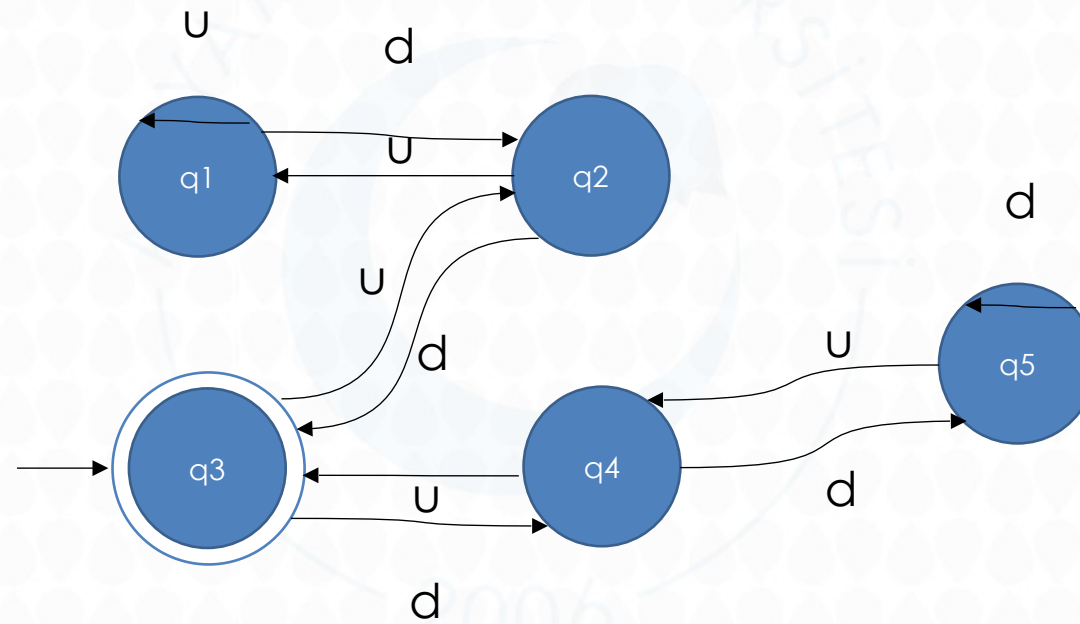
- 3. Madde'de ki geçiş tablosu aşağıda verilen M otomatının diyagramını çiziniz.

- **3.) δ (delta) aecis fonksivonu**

	u	d
q1	q1	q2
q2	q1	q3
q3	q2	q4
q4	q3	q5
q5	q4	q5

DFA Örneği

M Otomatı

DFA Örneği

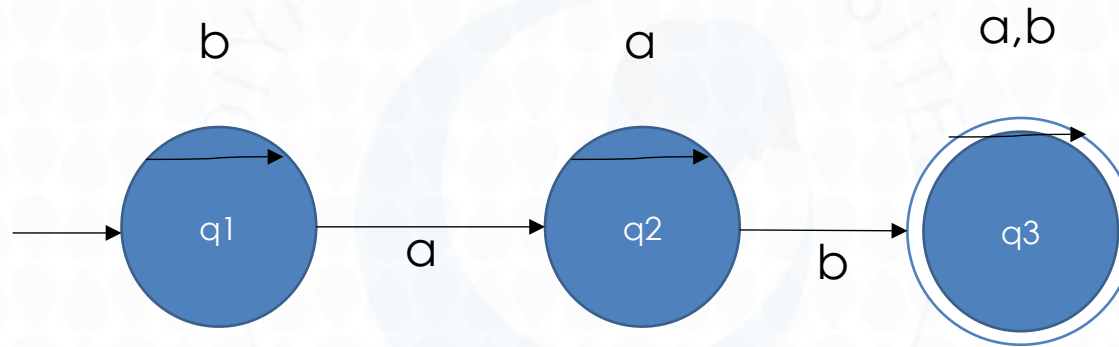

- Alfabesinde $\{a,b\}$ karakterlerini bulunduran ve ab substringini içermeyen DFA otomatının diyagramını çiziniz. Durum sayısını, başlangıç ve kabul durum veya durumlarını kendiniz belirleyeceksiniz.

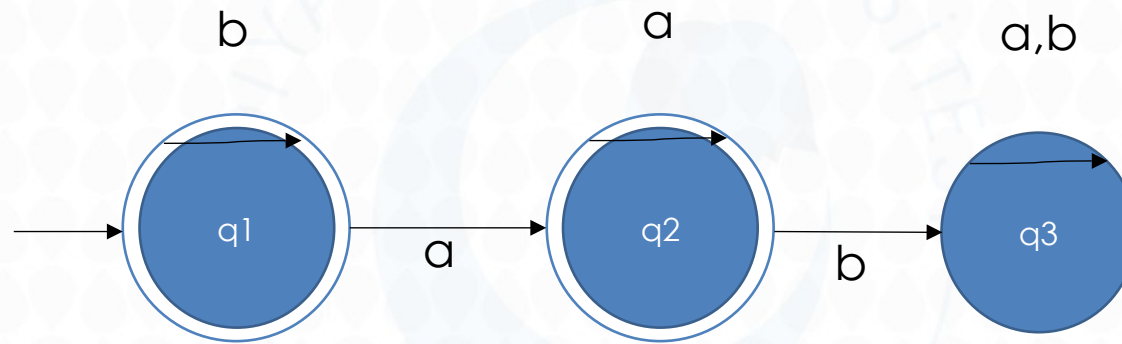
DFA Örneği

- ab substringini içeren DFA otomati

DFA Örneği

- ab substringini içermeyen DFA otomatu

DERS SONU

Non-Deterministic Finite Automata

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin VURAL